

Spis treści

Przedmowa	V
Wykaz skrótów	XXXI

Część I. Część ogólna prawa cywilnego

Rozdział I. Zagadnienia wstępne	3
§ 1. Pojęcie prawa prywatnego	3
§ 2. Zakres i systematyka prawa prywatnego	5
§ 3. Źródła prawa prywatnego	7
§ 4. Prawo prywatne Unii Europejskiej i jego wpływ na prawo polskie	8
§ 5. Rola orzecznictwa sądowego	9
§ 6. Znaczenie zwyczaju i norm moralnych	10
Rozdział II. Normy prawa cywilnego	12
§ 7. Konstrukcja normy prawa cywilnego. Sankcja w prawie cywilnym	12
§ 8. Przepisy bezwzględnie i względnie stosowalne oraz semiimperatywne	13
§ 9. Obowiązki i stosowanie norm w czasie	15
§ 10. Obowiązki i stosowanie norm w przestrzeni – reguły kolizyjne	17
§ 11. Zasady prawa prywatnego	18
§ 12. Klauzule generalne	19
§ 13. Dobra wiara	20
Rozdział III. Prawo podmiotowe	21
§ 14. Stosunek cywilnoprawny i jego elementy	21
§ 15. Normatywne postacie i rodzaje uprawnień	23
§ 16. Konstrukcja i cechy prawa podmiotowego	25
§ 17. Rodzaje i typy praw podmiotowych	27
I. Rodzaje praw podmiotowych	27
1. Prawa bezwzględne i względne	27
2. Prawa majątkowe i niemajątkowe	27
3. Prawa zbywalne i niezbywalne; prawa związane	28
4. Prawa akcesoryjne	29
5. Prawa podmiotowe tymczasowe (ekspektatywy)	29
II. Typy praw podmiotowych	29
§ 18. Nabycie i utrata prawa podmiotowego	30
§ 19. Wykonywanie i ochrona prawa podmiotowego	31
I. Wykonywanie praw podmiotowych	31
II. Kolizja praw	32
III. Ochrona praw podmiotowych	32
§ 20. Nadużycie prawa	33

Rozdział IV. Podmioty prawa prywatnego i ich występowanie w obrocie	35
§ 21. Podmioty prawa prywatnego	35
I. Podmiotowość prawna	35
II. Osoby fizyczne	36
1. Pojęcie osoby fizycznej	36
2. Cechy charakteryzujące osobę fizyczną	36
2.1. Tożsamość	36
2.2. Stan cywilny	37
2.3. Stan osobisty	37
2.4. Miejsce zamieszkania	38
3. <i>Nasciturus</i>	39
4. Zdolność prawna	40
4.1. Pojęcie zdolności prawnej	40
4.2. Zakres zdolności prawnej	40
4.3. Powstanie zdolności prawnej osoby fizycznej	41
4.4. Ustanie zdolności prawnej osoby fizycznej	41
5. Ubezłasnowolnienie	43
5.1. Ubezłasnowolnienie całkowite	43
5.2. Ubezłasnowolnienie częściowe	43
6. Zdolność do czynności prawnych	44
6.1. Definicja	44
6.2. Pełna zdolność do czynności prawnych	44
6.3. Ograniczona zdolność do czynności prawnych	44
6.4. Brak zdolności do czynności prawnych	47
7. Dobra osobiste i ich ochrona	48
7.1. Pojęcie i katalog dóbr osobistych	48
7.2. Ochrona dóbr osobistych	50
7.3. Roszczenia ochronne z art. 24 KC	51
7.4. Ochrona wizerunku i tajemnicy korespondencji	52
7.5. Powództwo o ustalenie	53
III. Osoby prawne	53
1. Wprowadzenie	53
2. Pojęcie osoby prawnej, metody regulacji	54
3. Indywidualizacja i siedziba osoby prawnej	56
3.1. Firma lub nazwa	56
3.2. Siedziba	56
4. Działanie osób prawnych	57
4.1. Organy osoby prawnej	57
4.2. Brak organów	57
4.3. Falszywy organ	58
5. Rodzaje osób prawnych	59
5.1. Skarb Państwa	59
5.2. Państwowe osoby prawne	60
5.3. Jednostki samorządu terytorialnego	60
6. Ochrona dóbr osobistych osób prawnych	61
IV. Inne jednostki organizacyjne mające zdolność prawną	61
V. Konsumenci i przedsiębiorcy	62
1. Konsumenci	62
2. Przedsiębiorca	63
§ 22. Przedstawicielstwo	64
I. Zastępstwo w dokonywaniu czynności prawnych	64
II. Przedstawicielstwo ustawowe	65
III. Pełnomocnictwo	66

IV. Prokura	68
Rozdział V. Przedmioty stosunków cywilnoprawnych	70
§ 23. Określenie przedmiotu stosunków cywilnoprawnych	70
§ 24. Rzeczy jako przedmioty stosunku cywilnoprawnego	70
I. Pojęcie rzeczy	70
II. Prawna klasyfikacja rodzajów rzeczy	71
1. Rzeczy w obrocie, rzeczy wyłączone z obrotu i rzeczy ograniczone w obrocie	71
2. Rzeczy ruchome i nieruchomości	71
3. Rzeczy oznaczone co do tożsamości i co do gatunku	72
4. Rzeczy podzielne i niepodzielne	73
§ 25. Przedmioty materialne niebędące rzeczami	73
I. Kopaliny	73
II. Wody	73
III. Zwierzęta	74
§ 26. Dobra niematerialne	74
§ 27. Części składowe rzeczy	74
§ 28. Przynależności rzeczy	75
§ 29. Pożytki	76
§ 30. Pieniądze	76
§ 31. Papiery wartościowe	77
§ 32. Przedsiębiorstwo	77
§ 33. Gospodarstwo rolne	78
§ 34. Mienie	78
§ 35. Majątek	79
Rozdział VI. Stosowanie prawa cywilnego	80
§ 36. Sądowa ochrona praw podmiotowych	80
§ 37. Rozumowania prawnicze w procesie stosowania prawa	81
§ 38. Ustalanie stanu faktycznego	82
I. Wprowadzenie	82
II. Fakty i ich dowodzenie	83
III. Domniemania	83
IV. Ciężar dowodu	84
§ 39. Ustalenie stanu prawnego	85
I. Wprowadzenie	85
II. Reguły wykładni	86
III. Wnioskowania prawnicze	88
§ 40. Zbieg uprawnień	89
Rozdział VII. Przedawnienie i terminy zawite	90
§ 41. Nabycie i utrata praw podmiotowych wskutek upływu czasu	90
§ 42. Przedawnienie	90
I. Istota przedawnienia	90
II. Przedmiot przedawnienia	91
III. Skutek przedawnienia	91
IV. Terminy przedawnienia	92
1. Długość terminów	92
2. Początek biegu terminu	93
3. Zawieszenie biegu przedawnienia	94
4. Przerwanie biegu przedawnienia	96
§ 43. Terminy zawite (prekluzyjne)	97
Rozdział VIII. Czynności prawne na tle innych zdarzeń cywilnoprawnych	99

§ 44. Zdarzenia cywilnoprawne w ogólności	99
I. Pojęcie zdarzenia cywilnoprawnego	99
II. Klasyfikacja zdarzeń cywilnoprawnych	100
§ 45. Pojęcie i znaczenie czynności prawnych	102
I. Pojęcie czynności prawnej	102
II. Rola czynności prawnych	102
§ 46. Oświadczenie woli	104
I. Istota oświadczenia woli	104
II. Składanie oświadczeń woli	105
III. Wykładnia oświadczeń woli	107
§ 47. Klasyfikacja czynności prawnych	109
I. Czynności jednostronne i wielostronne	110
II. Czynności konsensualne i realne	110
III. Czynności między żyjącymi i na wypadek śmierci	111
IV. Czynności zobowiązujące, rozporządzające oraz o podwójnym skutku	111
V. Czynności przysparzające	112
VI. Czynności kauzalne i abstrakcyjne	112
VII. Czynności upoważniające	113
§ 48. Zawarcie umowy	113
I. Uwagi wstępne	113
II. Tryb ofertowy	114
III. Negocjacje	115
IV. Przetarg i aukcja	116
§ 49. Treść czynności prawnych	117
I. Elementy treści czynności prawnych	117
1. Elementy przedmiotowo istotne (<i>essentialia negotii</i>)	118
2. Elementy nieistotne (<i>naturalia negotii</i>)	118
3. Elementy podmiotowo istotne (<i>accidentalia negotii</i>)	118
II. Istota i rodzaje warunku	119
III. Terminy i ich obliczanie	120
§ 50. Forma czynności prawnych	121
I. Wyjaśnienie podstawowych pojęć	121
II. Zasada swobody formy i jej ograniczenia	122
III. Typy formy szczególnej czynności prawnych ze względu na sposób złożenia oświadczenia woli	123
1. Forma dokumentowa	123
2. Zwykła forma pisemna	124
3. Kwalifikowane postaci formy pisemnej	125
4. Forma elektroniczna – wzmianka	126
IV. Typy formy szczególnej ze względu na skutki jej niezachowania	126
1. Forma pod rygorem nieważności	126
2. Forma dla celów dowodowych	127
3. Forma dla wywołania szczególnych skutków prawnych	128
V. Forma następczych czynności prawnych	128
§ 51. Wady oświadczenia woli	129
I. Pojęcie i rodzaje wad oświadczenia woli	129
II. Brak świadomości lub swobody	130
III. Pozorność	131
IV. Błąd	131
V. Podstęp	132
VI. Groźba	133
§ 52. Sankcje wadliwych czynności prawnych	134
I. Rodzaje sankcji wadliwych czynności prawnych	134
II. Nieważność	134

III. Wzruszalność	135
IV. Bezskuteczność zawieszona	135
V. Bezskuteczność względna	136

Część II. Zobowiązania

Rozdział I. Istota zobowiązania	139
§ 1. Pojęcie zobowiązania	139
§ 2. Strony stosunku zobowiązaniowego	140
§ 3. Przedmiot stosunku zobowiązaniowego	141
§ 4. Treść zobowiązania	141
§ 5. Wierzytelność	142
§ 6. Zobowiązania niezupełne	144
§ 7. Dług i odpowiedzialność	145
§ 8. Realizacja odpowiedzialności	146
§ 9. Charakterystyka źródeł zobowiązań	147
Rozdział II. Świadczenie	150
§ 10. Istota świadczenia	150
§ 11. Rodzaje świadczeń	151
§ 12. Świadczenie pieniężne	153
I. Zasada nominalizmu pieniężnego	153
II. Waloryzacja świadczeń pieniężnych	155
III. Zasada walutowości	157
§ 13. Odsetki	158
§ 14. Świadczenia w zobowiązaniach przemennych	162
§ 15. Upoważnienie przemienne	162
Rozdział III. Świadczenie odszkodowawcze	164
§ 16. Źródła odpowiedzialności odszkodowawczej	164
§ 17. Szkoda	166
§ 18. Związek przyczynowy	169
§ 19. Okoliczności wpływające na odszkodowanie	170
§ 20. Odszkodowanie	171
Rozdział IV. Wielość dłużników lub wierzycieli	173
§ 21. Zobowiązania podzielne i niepodzielne	173
§ 22. Zobowiązania solidarne	174
I. Wprowadzenie	174
II. Solidarność dłużników	175
III. Solidarność wierzycieli	176
IV. Źródła solidarności	177
§ 23. Solidarność nieprawidłowa (in solidum)	177
Rozdział V. Umowy jako źródło zobowiązań	178
§ 24. Wprowadzenie	178
§ 25. Rodzaje umów	179
I. Uwaga wstępna	179
II. Umowy zobowiązujące i rozporządzające	179
III. Umowy jednostronnie i dwustronnie zobowiązujące oraz wzajemne	180
IV. Umowy konsensualne i realne	180
V. Umowy nazwane, nienazwane, mieszane	181
VI. Umowy związane z obrotem gospodarczym	182
VII. Umowy z udziałem konsumentów	182

1. Uwagi wstępne	182
2. Ochrona konsumenta według ustawy z 30.5.2014 r. o prawach konsumenta ..	184
2.1. Uwagi ogólne	184
2.2. Ogólne obowiązki przedsiębiorcy w umowach zawieranych z konsumentem	185
2.3. Umowy zawierane poza lokalem przedsiębiorstwa i na odległość	186
2.4. Prawo odstąpienia od umowy	190
2.5. Umowy dotyczące usług finansowych zawierane na odległość	193
§ 26. Zasada swobody umów	195
I. Istota swobody umów	195
II. Zakres swobody umów	196
III. Szersze pojmowanie zasady swobody umów	200
§ 27. Zawieranie umów	201
I. Uwaga wstępna	201
II. <i>Culpa in contrahendo</i>	201
III. Umowa przedwstępna	203
IV. Wzorce umowne	205
§ 28. Umowy a osoba trzecia	209
I. Uwaga wstępna	209
II. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią	209
III. Umowa o zwolnienie dłużnika z obowiązku świadczenia	210
IV. Umowa na rzecz osoby trzeciej	210
§ 29. Dodatkowe zastrzeżenia umowne	211
I. Uwaga wstępna	211
II. Zadek	211
III. Umowne prawo odstąpienia od umowy	213
IV. Odstępne	214
V. Kara umowna	214
Rozdział VI. Bezpodstawne wzbogacenie	217
§ 30. Zasady generalne	217
§ 31. Nienależne świadczenie	218
§ 32. Niegodziwe świadczenie	219
§ 33. Świadczenia z gry i zakładu	220
§ 34. Zbieg roszczeń	220
Rozdział VII. Czyny niedozwolone	222
§ 35. Pojęcie czynu niedozwolonego. Główne cechy odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych i jej przesłanki	222
§ 36. Zasady odpowiedzialności	223
I. Uwagi wstępne	223
II. Zasada winy	224
III. Zasada ryzyka	224
IV. Zasada słuszności	225
V. Zasada bezprawności	225
VI. Zasada odpowiedzialności absolutnej	226
§ 37. Generalna reguła odpowiedzialności	227
I. Uwagi ogólne	227
II. Bezprawność i okoliczności ją wyłączające	228
III. Wina i okoliczności wyłączające jej przypisanie	228
§ 38. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej ..	229
I. Rys historyczny – wzmianka	229
II. Ogólna formuła odpowiedzialności za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej	231

III. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez wydanie aktu normatywnego . . .	233
IV. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niewydanie aktu normatywnego . . .	234
V. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji	234
VI. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niewydanie orzeczenia lub decyzji	236
VII. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej	237
VIII. Szczególne przypadki odpowiedzialności za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej unormowane poza Kodeksem cywilnym – wzmianka	238
§ 39. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez osoby pozostające pod nadzorem . . .	238
§ 40. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez wykonawcę powierzonych czynności . . .	239
§ 41. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zwierzęta	240
§ 42. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone wskutek wyrzucenia, wylania lub spadnięcia przedmiotu z pomieszczenia	242
§ 43. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części	243
§ 44. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu wprawianego w ruch za pomocą sił przyrody	244
§ 45. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody	246
§ 46. Zapobieganie szkodzie	246
§ 47. Naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym	247
I. Uwagi ogólne	247
II. Roszczenia bezpośrednio poszkodowanego	247
1. Naprawienie szkody majątkowej na osobie	247
2. Zadośćuczynienie za krzywdę	248
3. Problematyka szkód prenatalnych oraz związanych z poczęciem i urodzeniem	248
III. Roszczenia osób pośrednio poszkodowanych	248
IV. Współodpowiedzialność	249
§ 48. Przedawnienie roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym	249
§ 49. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	250
I. Problemy kwalifikacyjne. Rodzaj i zasada odpowiedzialności	250
II. Pojęcie produktu i kryteria jego oceny jako niebezpiecznego	252
III. Podmioty ponoszące odpowiedzialność z tytułu szkody wyrządzonej przez produkt niebezpieczny	253
IV. Poszkodowany uprawniony do dochodzenia roszczeń	253
V. Ograniczenia zakresu odpowiedzialności	254
VI. Przedawnienie roszczeń	254
Rozdział VIII. Wykonanie zobowiązań	255
§ 50. Generalna zasada należytego wykonania zobowiązań	255
§ 51. Osoby uczestniczące w wykonaniu zobowiązania	256
§ 52. Przedmiot wykonania	258
I. Jakość świadczenia	258
II. Wykonanie częściowe	259
III. Zmiana przedmiotu świadczenia	260
IV. Zarachowanie świadczenia	261
§ 53. Miejsce wykonania zobowiązań	262
§ 54. Czas wykonania zobowiązań	263
§ 55. Wykonanie zobowiązań z umów wzajemnych	264
§ 56. Wpływ zmiany okoliczności na zobowiązania	265

Rozdział IX. Odpowiedzialność z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania	267
§ 57. Uwagi wstępne	267
§ 58. Przesłanki odpowiedzialności kontraktowej	268
I. Generalna formuła odpowiedzialności	268
II. Okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność	269
§ 59. Niemożliwość świadczenia	271
§ 60. Opóźnienie i zwłoka dłużnika	273
§ 61. Usunięcie wadliwości świadczenia	276
§ 62. Zwłoka wierzyciela	277
Rozdział X. Wygaśnięcie zobowiązań	278
§ 63. Zasada ogólna	278
§ 64. Świadczenie w miejsce wypełnienia	278
§ 65. Odnowienie	279
§ 66. Potrącenie	280
§ 67. Złożenie do depozytu sądowego	282
§ 68. Zwolnienie z długu	283
§ 69. Rozwiązanie stosunku prawnego	284
§ 70. Inne przypadki wygaśnięcia zobowiązań	285
Rozdział XI. Przejęcie praw i obowiązków wynikających z zobowiązań	286
§ 71. Uwagi wstępne	286
§ 72. Zmiana wierzyciela	287
§ 73. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela	290
§ 74. Zmiana dłużnika	291
§ 75. Przystąpienie do długu	293
Rozdział XII. Ochrona wierzyciela w razie nielojalnego działania dłużnika	294
§ 76. Uwagi wstępne	294
§ 77. Roszczenia pauliańskie	294
§ 78. <i>Ius ad rem</i>	297
Rozdział XIII. Ogólna charakterystyka części szczegółowej zobowiązań – funkcje umów, katalog typów, umowy nienazwane	299
§ 79. Przedmiot uregulowania i kryteria wyodrębnienia części szczegółowej zobowiązań	299
§ 80. Umowy nazwane i nienazwane (umowy „mieszane”)	301
§ 81. Podstawowe typy umów ze względu na ich funkcje	303
Rozdział XIV. Umowy przenoszące prawa	305
§ 82. Charakterystyka i typy umów przenoszących prawa	305
§ 83. Sprzedaż	306
I. Cechy umowy sprzedaży jako czynności prawnej	306
II. Przedmiot, cena i strony umowy sprzedaży	307
1. Funkcja wyróżnienia części składowych umowy sprzedaży	307
2. Sprzedawca i kupujący	307
3. Przedmiot sprzedaży i cena	308
III. Obowiązki stron w umowie sprzedaży	311
1. Obowiązek sprzedawcy przeniesienia własności i wydania rzeczy	311
2. Obowiązek kupującego zapłacenia ceny i odbioru rzeczy	313
3. Inne kodeksowe obowiązki sprzedawcy i kupującego	314
4. Obowiązki sprzedawcy wynikające z ustawy o prawach konsumenta	315
5. Przedawnienie roszczeń z umowy sprzedaży	316

IV. Rękojmia za wady rzeczy sprzedanej	316
1. Charakter odpowiedzialności sprzedawcy za wady fizyczne i prawne	316
2. Ciężar dowodu istnienia wady fizycznej w chwili przejścia niebezpieczeństwa na kupującego	317
3. Akty staranności kupującego	318
4. Uprawnienia kupującego z tytułu rękojmi za wady	319
5. Modyfikacja definicji konsumenta przy rękojmi za wady	321
6. Terminy wykonywania uprawnień z rękojmi	321
V. Gwarancja właściwości rzeczy sprzedanej	322
VI. Roszczenie sprzedawcy do poprzednich sprzedawców w związku z wadliwością rzeczy sprzedanej	324
VII. Szczególne rodzaje sprzedaży według KC	325
VIII. Sprzedaż na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa	328
§ 84. Zamiana	329
I. Cechy umowy zamiany jako czynności prawnej	329
II. Przedmiotowo istotne postanowienia umowy zamiany	329
III. Obowiązki stron umowy zamiany	330
IV. Rękojmia za wady rzeczy i gwarancja przy zamianie	330
§ 85. Dostawa	331
I. Cechy umowy dostawy jako czynności prawnej	331
II. Przedmiotowo istotne postanowienia umowy dostawy	332
III. Forma zawarcia umowy i obowiązki stron	332
§ 86. Kontraktacja	333
I. Cechy umowy kontraktacji jako czynności prawnej i jej postanowienia przedmiotowo istotne	333
II. Forma zawarcia umowy i obowiązki stron	334
§ 87. Przekazanie nieruchomości	335
I. Geneza regulacji	335
II. Cechy umowy przekazania nieruchomości jako czynności prawnej i forma jej zawarcia	335
III. Postanowienia przedmiotowo istotne umowy przekazania nieruchomości	336
IV. Pochodny charakter nabycia nieruchomości i wyłączenie rękojmi za wady	336
§ 88. Umowa deweloperska	336
I. Podstawowe obowiązki stron i reżim prawny umowy deweloperskiej	336
II. Charakterystyka umowy deweloperskiej według ustawy z 2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego	338
1. Uwagi wstępne	338
2. Przedkontraktowe i kontraktowe obowiązki stron umowy deweloperskiej	339
III. Charakterystyka umowy deweloperskiej nieobjętej ustawą z 2011 r. o ochronie praw nabywcy mieszkalnego lub domu jednorodzinnego	340
IV. Umowa deweloperska według ustawy z 20.5.2021 r. o ochronie praw nabywcy mieszkalnego lub domu jednorodzinnego	340
1. Charakterystyka umowy deweloperskiej i forma jej zawarcia	340
2. Przedkontraktowe obowiązki dewelopera	342
3. Prawo odstąpienia od umowy deweloperskiej	343
Rozdział XV. Umowy dotyczące korzystania z rzeczy	344
§ 89. Wprowadzenie	344
§ 90. Najem	345
I. Funkcja gospodarcza, pojęcie i charakter prawny	345
II. Zawarcie i przedłużenie umowy najmu	346
III. Sytuacja stron stosunku z umowy najmu	346
1. Wynajmujący	346
2. Najemca	347

3. Podnajem	349
IV. Najem lokali	351
1. Uwagi wprowadzające	351
2. Pojęcie i rodzaje lokali oraz podstawowe pozakodeksowe uregulowanie prawne	351
3. Zawarcie umowy najmu lokalu	352
4. Elementy sytuacji stron w stosunku najmu lokali	353
V. Wybrane zasady ochrony praw lokatorów w uregulowaniu pozakodeksowym ...	357
1. Uwaga wstępna	357
2. Prawa i obowiązki właścicieli i lokatorów	357
VI. Najem okazjonalny i instytucjonalny	360
§ 91. Dzierżawa	362
I. Funkcja, pojęcie i charakter prawny	362
II. Zawarcie umowy dzierżawy oraz sytuacja stron tego stosunku	363
§ 92. Użyczenie	364
I. Funkcja, pojęcie i charakter prawny	364
II. Sytuacja stron w stosunku z umowy użyczenia	365
§ 93. Umowa leasingu	366
I. Geneza aktualnego uregulowania leasingu	366
II. Definicja ustawowa, strony, funkcja gospodarcza oraz charakter prawny	367
III. Przedmiot i podstawowe elementy treści leasingu	367
IV. Ustanie leasingu	369
Rozdział XVI. Umowy o świadczenie usług	370
§ 94. Umowy o świadczenie usług – charakterystyka ogólna	370
I. Pojęcie usługi jako kryterium wyróżnienia umów o świadczenie usług	370
II. Typy umów o świadczenie usług	371
III. Funkcje	372
§ 95. Umowa zlecenia	372
I. Pojęcie, regulacja i charakter prawny umowy	372
II. Zastosowanie umowy zlecenia	373
III. Zlecenie a prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia	374
IV. Strony umowy	375
V. Przedmiot umowy	376
VI. Zawarcie umowy	376
VII. Wykonanie umowy	377
VIII. Wygaśnięcie umowy	378
IX. Przedawnienie roszczeń	380
X. Nienazwane umowy o świadczenie usług	381
§ 96. Umowa o dzieło	382
I. Pojęcie, regulacja i charakter prawny umowy	382
II. Zastosowanie umowy o dzieło. Umowy podobne do dzieła	382
III. Strony umowy	383
IV. Dzieło jako przedmiot umowy	384
V. Zawarcie umowy	385
VI. Wykonanie umowy	385
1. Wykonanie zobowiązania przez przyjmującego zamówienie	385
2. Obowiązki zamawiającego	387
VII. Odpowiedzialność za wady dzieła	389
1. Reżim odpowiedzialności za wady przed i po odebraniu dzieła	389
2. Odpowiedzialność na podstawie rękojmi	390
3. Odpowiedzialność na podstawie gwarancji	391
VIII. Wygaśnięcie umowy	391
IX. Przedawnienie roszczeń	392

§ 97. Regulacja i zastosowanie pozostałych umów o świadczenie usług	392
I. Umowa o roboty budowlane	392
II. Umowa przechowania i odpowiedzialność utrzymujących hotele i podobne zakłady	394
III. Umowa składu	395
IV. Umowa agencyjna	396
V. Umowa komisu	397
VI. Umowa przewozu	399
VII. Umowa spedycji	400
Rozdział XVII. Umowa darowizny	402
§ 98. Charakterystyka ogólna	402
§ 99. Przedmiot i cechy darowizny	402
I. Przedmiot darowizny	402
II. <i>Causa</i> umowy darowizny	403
III. Odróżnienie darowizny od innych umów nieodpłatnych	404
§ 100. Forma umowy darowizny i skutki wykonania umowy nieważnej	404
I. Forma <i>ad solemnitatem</i>	404
II. Wykonanie umowy darowizny	405
§ 101. Odpowiedzialność darczyńcy	405
§ 102. Polecenie	405
§ 103. Obowiązki obdarowanego	406
§ 104. Odwołanie darowizny	407
§ 105. Darowizna a ustawowa wspólność majątkowa małżonków	408
Rozdział XVIII. Umowy o funkcji kredytowej i depozytowej oraz zabezpieczenia osobiste wierzytelności	410
§ 106. Pojęcie i rodzaje umów o funkcji kredytowej	410
§ 107. Umowa pożyczki	410
I. Pożyczka według Kodeksu cywilnego	410
II. Pożyczka bankowa	412
§ 108. Umowa kredytu	413
§ 109. Kredyt konsumencki	414
§ 110. Umowa rachunku bankowego	417
§ 111. Ogólna charakterystyka zabezpieczeń wierzytelności	418
§ 112. Poręczenie	419
§ 113. Gwarancja bankowa	420
§ 114. Pozostałe formy zabezpieczeń osobistych	421
Rozdział XIX. Ubezpieczenie	423
§ 115. Działalność ubezpieczeniowa – ogólna charakterystyka uregulowania prawnego ...	423
§ 116. Funkcje działalności ubezpieczeniowej i podstawowe źródła uregulowania prawnego ubezpieczeń gospodarczych	423
§ 117. Pojęcie, charakter prawny umowy ubezpieczenia oraz podstawowe rodzaje ubezpieczeń	425
§ 118. Podmioty i strony stosunku z umowy ubezpieczenia	426
§ 119. Zawarcie i ustanie umowy ubezpieczenia	427
§ 120. Powstanie odpowiedzialności ubezpieczyciela	428
§ 121. Uregulowanie KC dotyczące sytuacji stron w stosunku z umowy ubezpieczenia ...	430
I. Uwaga wstępna	430
II. Ubezpieczenia majątkowe	430
III. Ubezpieczenia osobowe	433
IV. Przedawnienie roszczeń	434

Rozdział XX. Umowa o rentę i umowa dożywocia	435
§ 122. Umowa o rentę	435
I. Charakterystyka ogólna	435
II. Świadczenie uprawnionego do renty	436
III. <i>Causa</i> i cel umowy o rentę	436
IV. Prawo do renty	437
V. Umowa o rentę a alimenty należne na podstawie KRO	437
VI. Odwołanie renty nieodpłatnej	438
§ 123. Umowa dożywocia	438
I. Charakterystyka ogólna	438
II. Cel umowy dożywocia	439
III. Rozszerzona skuteczność prawa dożywocia	439
IV. Wygaśnięcie dożywocia	439
V. Skarga pauliańska	440
Rozdział XXI. Umowy współdziałania gospodarczego	441
§ 124. Spółka cywilna	441
I. Geneza oraz instytucje pokrewne i odrębne	441
II. Funkcja gospodarcza, pojęcie oraz charakter prawny spółki cywilnej	441
III. Zawarcie umowy oraz sytuacja prawna wspólników spółki cywilnej	442
IV. Rozwiązanie umowy spółki cywilnej	445
§ 125. Wzmianka o spółkach prawa handlowego	446
Rozdział XXII. Przyrzeczenie publiczne	447
§ 126. Pojęcie i charakter prawny	447
§ 127. Warunki skuteczności przyrzeczenia publicznego	447
§ 128. Przedmiot przyrzeczenia publicznego oraz nagroda	448
§ 129. Przyrzeczenie nagrody konkursowej	449
Część III. Prawo rzeczowe	
Rozdział I. Ogólne wiadomości o prawie rzeczowym	453
§ 1. Pojęcie prawa rzeczowego w znaczeniu przedmiotowych i podmiotowych praw rzeczowych	453
§ 2. Cechy podmiotowych praw rzeczowych	453
§ 3. <i>Numerus clausus</i> praw rzeczowych	454
§ 4. Rodzaje praw rzeczowych	454
§ 5. Jawność praw rzeczowych	456
Rozdział II. Treść i wykonywanie własności	457
§ 6. Pojęcie własności	457
§ 7. Podmiotowe formy własności	457
§ 8. Uprawnienia właściciela określające treść prawa własności	458
I. Ogólne uwagi wstępne	458
II. Uprawnienie do posiadania rzeczy	459
III. Uprawnienie do korzystania z rzeczy	459
1. Uwagi wstępne	459
2. Uprawnienie do używania rzeczy	459
3. Uprawnienie do pobierania pożytków rzeczy	460
4. Uprawnienie do pobierania innych dochodów rzeczy	460
5. Uprawnienie do zużycia i przetworzenia rzeczy	460
IV. Uprawnienie do rozporządzania rzeczą	460
1. Uwagi wstępne	460
2. Przeniesienie własności	461

3. Obciążenie własności	461
4. Zniesienie prawa własności	461
§ 9. Bezwzględny charakter prawa własności	461
§ 10. Granice prawa własności	462
§ 11. Granice prawa własności nieruchomości wyznaczone przepisami prawa sąsiedzkiego	463
I. Ogólne uwagi wstępne	463
II. Przestrzenne granice nieruchomości	463
III. Rozgraniczenie nieruchomości	464
IV. Urządzenia wspólne na granicy gruntów	465
V. Korzystanie z przygranicznych pasów gruntu	465
VI. Ograniczenie dopuszczalnych imisji pośrednich	465
VII. Służebności w stosunkach sąsiedzkich	466
Rozdział III. Nabycie i utrata własności	468
§ 12. Ogólne uwagi wstępne	468
§ 13. Pierwotne i pochodne nabycie własności	468
§ 14. Przeniesienie własności	469
I. Uwagi wstępne	469
II. Przeniesienie własności w wyniku umowy zobowiązująco-rozporządzającej	469
1. Przeniesienie solo consensu własności rzeczy oznaczonych co do tożsamości	469
2. Przeniesienie własności rzeczy oznaczonych co do gatunku (i rzeczy przyszłych)	470
III. Przeniesienie własności w wyniku wykonania uprzedniego zobowiązania	471
IV. Nabycie własności rzeczy ruchomej od osoby nieuprawnionej do rozporządzania	472
§ 15. Przeniesienie własności nieruchomości	472
I. Uwagi wstępne	472
II. Szczególne zasady obrotu nieruchomościami według wymagań Kodeksu cywilnego	473
1. Zakaz zastrzeżenia warunku lub terminu	473
2. Wymóg formy aktu notarialnego	474
3. Materialna i formalna kauzalność przeniesienia własności nieruchomości	474
III. Znaczenie wpisu do księgi wieczystej	474
IV. Obrót nieruchomościami rolnymi według ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	475
V. Czynności obrotu według ustawy o gospodarce nieruchomościami	475
VI. Czynności obrotu według ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa	476
§ 16. Zasiedzenie	477
I. Ogólne uwagi wstępne	477
II. Zasiedzenie nieruchomości	477
III. Zasiedzenie rzeczy ruchomych	477
IV. Przesłanki zasiedzenia	477
1. Posiadanie samoistne	477
2. Ciągłość posiadania; upływ terminu zasiedzenia	478
3. Znaczenie dobrej i złej wiary w zakresie zasiedzenia	478
V. Skutki zasiedzenia; stwierdzenie zasiedzenia	478
§ 17. Inne sposoby nabycia własności	479
I. Nabycie własności niczyjej rzeczy ruchomej	479
II. Znaleźnienie rzeczy i jego skutki	479
III. Nabycie własności pożytków naturalnych rzeczy	480
IV. Połączenie, pomieszczenie i przetworzenie rzeczy	480
§ 18. Utrata własności	481
Rozdział IV. Współwłasność	482
§ 19. Określenie współwłasności	482

§ 20. Rodzaje współwłasności	483
§ 21. Źródła współwłasności	484
§ 22. Udział we współwłasności	484
§ 23. Zarząd rzeczą wspólną	484
I. Uwagi wstępne	484
II. Zarząd ustawowy	485
III. Zarząd umowny	485
IV. Zarząd sądowy	486
§ 24. Współposiadanie i korzystanie z rzeczy wspólnej	486
I. Ustawowy model współposiadania i korzystania z rzeczy wspólnej	486
II. Regulacja umowna	487
III. Sądowe określenie sposobu korzystania z rzeczy wspólnej	487
§ 25. Zniesienie współwłasności	488
I. Roszczenie o zniesienie współwłasności	488
II. Umowny i sądowy tryb zniesienia współwłasności	488
III. Sposoby zniesienia współwłasności	488
1. Podział rzeczy	488
2. Przyznanie rzeczy jednemu ze współwłaścicieli	489
3. Sprzedaż rzeczy	489
Rozdział V. Odrębna własność lokali	490
§ 26. Konstrukcja prawna odrębnej własności lokalu	490
I. Uwagi wstępne	490
II. Przedmiot własności	490
III. Współwłasność „przymusowa” nieruchomości wspólnej	491
IV. Istota odrębnej własności lokalu	491
§ 27. Ustanowienie odrębnej własności lokalu	492
I. Umowne ustanowienie odrębnej własności	492
II. Ustanowienie odrębnej własności lokalu w drodze jednostronnej czynności prawnej	492
III. Ustanowienie odrębnej własności lokalu na podstawie orzeczenia sądu	493
§ 28. Wspólnota mieszkaniowa właścicieli lokali	493
§ 29. Prawa i obowiązki właścicieli lokali	494
§ 30. Zarząd nieruchomością wspólną	494
Rozdział VI. Ochrona własności	496
§ 31. Ogólna charakterystyka ochrony własności	496
§ 32. Roszczenie windykacyjne	497
§ 33. Uzupełniające roszczenia właściciela	497
§ 34. Roszczenie posiadacza o zwrot nakładów	498
§ 35. Roszczenie negatoryjne	499
§ 36. Roszczenie związane ze wzniesieniem budowli na cudzym gruncie	499
Rozdział VII. Użytkowanie wieczyste	501
§ 37. Ogólne uwagi wstępne	501
§ 38. Przedmiot użytkowania wieczystego	502
§ 39. Charakter i treść prawa użytkowania wieczystego	503
§ 40. Ustanowienie użytkowania wieczystego	504
I. Wybór osoby użytkownika wieczystego	504
II. Zawarcie umowy	504
III. Wpis do księgi wieczystej	505
§ 41. Użytkowanie wieczyste jako prawo długoterminowe	505
§ 42. Opłaty z tytułu użytkowania wieczystego	506
§ 43. Odrębna własność budynków	506
§ 44. Wygaśnięcie użytkowania wieczystego	507

Rozdział VIII. Ograniczone prawa rzeczowe – zasady ogólne	508
§ 45. Ogólne uwagi wstępne	508
§ 46. Zamknięty katalog ograniczonych praw rzeczowych	508
§ 47. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych	509
I. Umowne ustanowienie ograniczonych praw rzeczowych	509
II. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych z mocy samego prawa	509
III. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych na podstawie orzeczenia sądowego	510
IV. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych na podstawie decyzji administracyjnej	510
§ 48. Treść ograniczonych praw rzeczowych – zmiana treści prawa	510
§ 49. Przeniesienie ograniczonych praw rzeczowych	511
§ 50. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych	511
I. Kolidzja ograniczonych praw rzeczowych	511
II. Pierwszeństwo praw wpisanych do księgi wieczystej	512
III. Pierwszeństwo innych ograniczonych praw rzeczowych	512
IV. Zmiana pierwszeństwa ograniczonych praw rzeczowych	512
§ 51. Wygaśnięcie ograniczonych praw rzeczowych	513
I. Zrzeczenie się prawa	513
II. Konfuzja	513
III. Inne źródła wygaśnięcia ograniczonych praw rzeczowych	513
§ 52. Ochrona ograniczonych praw rzeczowych	514
Rozdział IX. Użytkowanie	515
§ 53. Ogólna charakterystyka użytkowania	515
I. Funkcja społeczno-gospodarcza użytkowania	515
II. Przedmiot użytkowania	515
III. Treść prawa użytkowania	516
IV. Obowiązki stron w stosunku użytkowania	517
§ 54. Powstanie i wygaśnięcie użytkowania	517
I. Umowa ustanowienia użytkowania	517
II. Wygaśnięcie użytkowania	518
§ 55. Użytkowanie przez osoby fizyczne	518
§ 56. Użytkowanie przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne	519
I. Użytkowanie gruntów Skarbu Państwa	519
II. Użytkowanie wkładów gruntowych	520
§ 57. Inne wypadki użytkowania	520
Rozdział X. Służebności	522
§ 58. Ogólne pojęcie i funkcja społeczno-gospodarcza służebności	522
§ 59. Służebności gruntowe	523
I. Ogólne uwagi wstępne	523
II. Powstanie służebności gruntowych	523
1. Umowne ustanowienie służebności	523
2. Zasiedzenie służebności	523
3. Powstanie służebności na podstawie orzeczenia sądowego	524
III. Treść i wykonywanie służebności	524
1. Treść służebności czynnych	524
2. Treść służebności biernych	525
3. Wykonywanie służebności	525
4. Utrzymywanie urządzeń niezbędnych do wykonywania służebności	526
5. Zmiana treści lub sposobu wykonywania służebności	526
IV. Wygaśnięcie służebności	526
§ 60. Służebności osobiste	527
§ 61. Osobista służebność mieszkania	527
§ 62. Służebność przesyłu	528

Rozdział XI. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	529
§ 63. Rodzaj praw do lokalu w stosunkach spółdzielczości mieszkaniowej	529
§ 64. Treść i charakter spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu	530
§ 65. Własnościowe a lokatorskie prawo do lokalu	531
§ 66. Własnościowe prawo do lokalu a odrębna własność lokalu	531
Rozdział XII. Prawo zastawu	532
§ 67. Istota i funkcja zastawu	532
§ 68. Powstanie zastawu	532
I. Umowny zastaw zwykły	532
II. Zastaw rejestrowy	533
III. Zastaw ustawowy	533
IV. Zastaw skarbowy	533
§ 69. Przedmiot zastawu	534
§ 70. Treść prawa zastawu	534
§ 71. Wygaśnięcie zastawu	535
Rozdział XIII. Hipoteka	536
§ 72. Istota i funkcja hipoteki	536
§ 73. Powstanie hipoteki	537
I. Hipoteka umowna	537
II. Hipoteka przymusowa	537
§ 74. Przedmiot hipoteki	538
I. Hipoteka na nieruchomości	538
II. Hipoteka łączna	538
III. Hipoteka na udziale we współwłasności	538
IV. Hipoteka na użytkowaniu wieczystym	539
V. Hipoteka na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu	539
VI. Hipoteka na wierzytelności zabezpieczonej hipoteką (subintabulat)	539
§ 75. Wierzytelności zabezpieczone hipoteką	539
I. Istniejące i przyszłe wierzytelności pieniężne	539
II. Wielość wierzytelności	540
III. Wielość wierzytelności różnych podmiotów	540
§ 76. Treść hipoteki	540
§ 77. Tryb zaspokojenia wierzytelności hipotecznej	541
§ 78. Wygaśnięcie hipoteki	541
Rozdział XIV. Posiadanie	543
§ 79. Znaczenie regulacji prawnej posiadania	543
§ 80. Posiadanie rzeczy	543
I. Uwagi ogólne o pojęciu posiadania	543
II. Element faktycznego władztwa nad rzeczą	544
III. Czynniki woli posiadacza	544
§ 81. Dzierżenie rzeczy	544
§ 82. Posiadanie służebności	545
§ 83. Nabycie posiadania	545
I. Pierwotne nabycie posiadania	545
II. Przeniesienie posiadania	546
III. Dziedziczenie posiadania	546
§ 84. Rodzaje posiadania	546
I. Posiadanie samoistne i zależne	546
II. Posiadanie w dobrej i złej wierze	547
§ 85. Istota i funkcja posiadania	547
§ 86. Domniemania związane z posiadaniem	548

I. Domniemanie zgodności posiadania ze stanem prawnym	548
II. Domniemanie zgodności posiadania ze stanem prawnym	548
III. Domniemanie ciągłości posiadania	549
IV. Domniemanie dobrej wiary	549
§ 87. Ochrona posiadania	549
I. Ogólne uwagi wstępne	549
II. Obrona konieczna	549
III. Dozwolona samopomoc	549
IV. Ochrona sądowa – wzmianka	550
§ 88. Roszczenie posesoryjne	550
I. Przesłanki roszczenia	550
II. Treść roszczenia	550
III. Termin zawity roszczenia posesoryjnego	551
IV. Czynna legitymacja procesowa	551
V. Bierna legitymacja procesowa	551
VI. Wyrok sądu	551
Rozdział XV. Księgi wieczyste	552
§ 89. Funkcja ksiąg wieczystych	552
§ 90. Prawa podlegające ujawnieniu w księdze wieczystej; struktura księgi wieczystej	552
§ 91. Charakter wpisów w księdze wieczystej	553
I. Uwagi wstępne	553
II. Wpis o charakterze konstytutywnym	554
III. Wpis o charakterze deklaratoryjnym	554
1. Wpis obowiązkowy	554
2. Wpis fakultatywny	554
§ 92. Prowadzenie ksiąg wieczystych	554
I. Kompetencja sądów	554
II. Wniosek o wpis do księgi wieczystej	555
III. Podstawa wpisu	555
IV. Zakres kognicji sądu	555
V. Orzeczenie sądu	555
§ 93. Jawność ksiąg wieczystych	556
§ 94. Prawnomaterialne zasady ksiąg wieczystych	556
I. Domniemanie zgodności wpisu z rzeczywistym stanem prawnym	556
II. Rękojnia wiary publicznej ksiąg wieczystych	557
1. Istota rękojmi	557
2. Zakres zdarzeń prawnych objętych rękojnią	557
3. Negatywne przesłanki rękojmi	558
III. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych	558
Część IV. Prawo rodzinne	
Rozdział I. Wiomości wstępne	561
§ 1. Przedmiot prawa rodzinnego i jego systematyka	561
I. Normatywne ujęcie rodziny	561
II. Istota pokrewieństwa	562
III. Powinowactwo i jego prawnorodzinne znaczenie	562
IV. Systematyka polskiego prawa rodzinnego	563
V. Próba określenia przedmiotu prawa rodzinnego	563
§ 2. Źródła polskiego prawa rodzinnego	564
Rozdział II. Małżeństwo	565
§ 3. Zawarcie małżeństwa	565

I. Sposoby zawarcia małżeństwa	565
1. Potencjalne warianty skutecznego zawarcia małżeństwa świeckiego	565
2. Procedura zawierania małżeństwa	566
2.1. Uwaga wstępna	566
2.2. Czynności przygotowawcze	566
2.3. Ceremonia składania oświadczeń o zawarciu małżeństwa	568
2.4. Rejestracja małżeństwa	568
2.5. Uwaga końcowa	569
II. Systematyka przesłanek zawarcia małżeństwa	570
III. Przesłanki konstytuujące małżeństwo	570
1. Przesłanki wspólne dla obu trybów zawarcia małżeństwa	570
1.1. Płeć nupturientów	570
1.2. Jednoczesna obecność	571
1.3. Zgodność oświadczeń	571
1.4. Udział uprawnionego celebransa	572
2. Dodatkowe wymogi odnoszące się do małżeństwa świeckiego zawieranego w trybie wyznaniowym	573
2.1. Zawarcie małżeństwa o podwójnym skutku w obrębie uprawnionego kościoła (związku wyznaniowego)	573
2.2. Sporządzenie aktu małżeństwa	573
3. Problematyka nieistnienia małżeństwa	574
IV. Zakazy zawarcia małżeństwa	574
V. Przesłanki formalno-porządkowe	575
§ 4. Unieważnienie małżeństwa	575
I. Podstawy unieważnienia małżeństwa	575
1. Wprowadzenie	575
2. Naruszenie zakazów zawarcia małżeństwa	576
3. Zawarcie małżeństwa pod wpływem wady oświadczenia woli	576
3.1. Uwagi ogólne	576
3.2. Wyłączenie (brak) świadomości	577
3.3. Błąd co do tożsamości partnera	577
3.4. Groźba	577
3.5. Konvalidacja małżeństwa zawartego wskutek wady oświadczenia	578
4. Nieprawidłowe wykorzystanie instytucji pełnomocnictwa	578
II. Wybrane kwestie proceduralne	578
1. Tryb i właściwość rzeczowa sądu	578
2. Problem legitymacji	578
3. Unieważnienie małżeństwa po jego ustaniu	579
III. Skutki unieważnienia małżeństwa	579
§ 5. Najważniejsze skutki zawarcia małżeństwa	580
I. Uwagi ogólne – systematyka skutków zawarcia małżeństwa	580
II. Zasada równouprawnienia małżonków	581
III. Niemajątkowe prawa i obowiązki małżonków	582
IV. Skutki zawarcia małżeństwa o charakterze majątkowym – klasyfikacja	583
V. Skutki zawarcia małżeństwa o charakterze majątkowym niezależne od istniejącego ustroju majątkowego	584
VI. Małżeńskie ustroje majątkowe	587
1. Pojęcie małżeńskiego ustroju majątkowego	587
2. Podział małżeńskich ustrojów majątkowych według treści	587
3. Podział małżeńskich ustrojów majątkowych według źródła powstania	588
4. Ustawowy ustrój majątkowy	589
4.1. Ogólna charakterystyka ustroju ustawowego	589
4.2. Skład majątków małżonków	589
4.3. Charakter prawny wspólności	591

4.4. Zarząd majątkiem wspólnym i korzystanie z jego składników	591
4.5. Odpowiedzialność z majątku wspólnego za zobowiązania jednego z małżonków	593
4.6. Ustanie wspólności	594
§ 6. Ustanie małżeństwa	595
I. Ogólnie o przyczynach ustania małżeństwa	595
II. Śmierć małżonków	595
III. Rozwiązanie małżeństwa przez rozwód	596
1. Przesłanki rozwodowe	596
2. Instrumenty ochrony integralności rodziny stosowane w toku postępowania rozwodowego	598
2.1. Mediacja	598
2.2. Możliwość zawieszenia i umorzenia postępowania	598
3. Orzeczenia zabezpieczające w toku postępowania rozwodowego	598
4. Treść rozstrzygnięcia w sprawie rozwodowej i dopuszczalność jego zmiany ..	599
4.1. Podstawowe kierunki rozstrzygnięcia	599
4.2. Orzeczenia dodatkowe	599
4.3. Zaniechania orzekania o winie małżonków	599
4.4. Władza rodzicielska i kontakty z dziećmi	599
4.5. Kwestia mieszkaniowa	600
4.6. Środki utrzymania dla byłego małżonka	601
5. Zmiana orzeczenia wydanego w sprawie rozwodowej	601
6. Nazwisko małżonków po rozwodzie	601
§ 7. Separacja	602
I. Uwagi wstępne	602
1. Separacja jako zjawisko faktyczne i jako instytucja prawna	602
2. Separacja a rozwód	603
II. Przesłanki orzeczenia separacji	603
III. Wybrane kwestie proceduralne	604
IV. Skutki orzeczonej separacji	605
1. Zasada podstawowa	605
2. Treść prawnego stosunku małżeństwa po orzeczeniu separacji	605
V. Zniesienie separacji	606
1. Przesłanka, tryb i właściwość rzeczowa sądu	606
2. Skutki postanowienia znoszącego separację	607
Rozdział III. Pokrewieństwo i powinowactwo	609
§ 8. Wprowadzenie	609
§ 9. Ustalenie i zaprzeczenie macierzyństwa	609
§ 10. Ustalenie ojcostwa	610
I. Sposoby ustalania ojcostwa w ogólności	610
II. Domniemanie małżeńskiego pochodzenia dziecka	611
III. Uznanie ojcostwa	612
IV. Sądowe ustalenie ojcostwa	613
§ 11. Stosunki między rodzicami a dziećmi	615
I. Ogólna systematyka prawnorodzinnych stosunków między rodzicami a dziećmi .	615
II. Władza rodzicielska	616
1. Podmioty	616
1.1. Podmioty, którym władza rodzicielska przysługuje	616
1.2. Podmiot poddany władzy rodzicielskiej	616
1.3. Podmioty uczestniczące w wykonywaniu władzy rodzicielskiej	617
2. Treść prawna (atrybuty)	617
3. Wykonywanie	618
3.1. Zasady ogólne	618

3.2. Zarządzanie majątkiem	619
3.3. Kryteria należytego sprawowania	619
4. Formy ingerencji sądu	619
4.1. Założenia podstawowe	619
4.2. „Ograniczenie” władzy rodzicielskiej	620
4.3. Zawieszenie władzy rodzicielskiej	620
4.4. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	620
III. Piecza zastępcza	621
1. Zastępcze środowiska opiekuńczo-wychowawcze (wzmianka)	621
2. Podstawowe wiadomości o pieczy zastępczej	622
2.1. Przesłanka i cel umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej	622
2.2. Podstawowe formy organizowania pieczy zastępczej	622
3. Normatywne zasady funkcjonowania pieczy zastępczej	623
3.1. Zasada podziału pieczy	623
3.2. Zasada subsydiarności	623
3.3. Zasada pomocniczości	624
3.4. Zasada wspólnej pieczy nad rodzeństwem	624
4. Rodzinna piecza zastępcza	624
4.1. Formy	624
4.2. Kandydaci na rodziców zastępczych i do prowadzenia rodzinnych domów dziecka	626
5. Instytucjonalna piecza zastępcza	626
5.1. Formy	626
5.2. Pracownicy placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej	628
6. Uwaga końcowa	628
IV. Kontakty rodziców z dziećmi	628
V. Alimentowanie się dzieci i rodziców	629
§ 12. Alimentacja dalszych krewnych	630
I. Uprawnieni i zobowiązani – kolejność obowiązku	630
II. Przesłanki alimentacji	631
III. Roszczenia matki dziecka związane z ciążą i porodem	632
IV. Ochrona roszczeń i świadczeń alimentacyjnych	633
Rozdział IV. Przysposobienie	634
§ 13. Powstanie węzła adopcji	634
I. Wprowadzenie	634
II. Przesłanki adopcji	634
1. Systematyka przesłanek adopcyjnych	634
2. Wymogi odnoszące się do adoptowanego dziecka	634
3. Przesłanki dotyczące przysposabiającego	635
4. Zgoda rodziców	635
5. Zgoda innych podmiotów	636
6. Rola sądu opiekuńczego	636
III. Ośrodki adopcyjne	637
§ 14. Rodzaje przysposobienia	638
I. Konstatacja ogólna	638
II. Podmiotowe typy adopcji	638
III. Przedmiotowe rodzaje przysposobienia	639
1. Adopcja pełna zwykła	639
2. Przysposobienie całkowite	639
3. Adopcja niepełna	640
§ 15. Zniesienie stosunku przysposobienia	640
I. Rozwiązanie adopcji	640
II. Ponowne przysposobienie dziecka	641

Rozdział V. Opieka i kuratela	642
§ 16. Powstanie, treść prawna i ustanie opieki	642
I. Przypadki ustanowienia opieki	642
II. Tryb ustanowienia opieki	642
III. Prawna treść opieki	644
IV. Sprawowanie opieki	644
V. Zwolnienie opiekuna	645
VI. Przyczyny i skutki ustania opieki	645
§ 17. Kuratela	646
Część V. Prawo spadkowe	
Rozdział I. Podstawowe pojęcia prawa spadkowego	651
§ 1. Pojęcia: prawo spadkowe i dziedziczenie	651
§ 2. Spadek	652
§ 3. Przesłanki dziedziczenia	655
I. Uwagi wstępne	655
II. Powołanie do spadku	656
III. Zdolność dziedziczenia	656
IV. Wola przyjęcia spadku	657
V. Wyłączenie od dziedziczenia	657
Rozdział II. Zasady dziedziczenia ustawowego	659
§ 4. Uwagi wstępne	659
§ 5. Dziedziczenie zstępnych i małżonka spadkodawcy	660
§ 6. Dziedziczenie małżonka i rodziców spadkodawcy	662
§ 7. Dziedziczenie małżonka, rodziców i rodzeństwa spadkodawcy	662
§ 8. Dziedziczenie babć i dziadków spadkodawcy	662
§ 9. Dziedziczenie pasierbów spadkodawcy	663
§ 10. Dziedziczenie gminy i Skarbu Państwa	663
Rozdział III. Zasady dziedziczenia testamentowego	664
§ 11. Testament	664
I. Pojęcie testamentu	664
II. Przyczyny nieważności testamentu	664
III. Formy testamentu	665
IV. Świadkowie testamentu	668
V. Odwołanie testamentu	669
VI. Wykładnia testamentu	669
§ 12. Rozrządzenia testamentowe	670
I. Spostrzeżenie wstępne	670
II. Powołanie spadkobiercy	670
III. Zapis zwykły	671
IV. Zapis windykacyjny	672
V. Polecenie	673
VI. Wykonawca testamentu	673
Rozdział IV. Sytuacja prawna spadkobiercy	675
§ 13. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku	675
I. Złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku	675
II. Transmisja	677
III. Względna bezskuteczność odrzucenia spadku	677
§ 14. Sądowe stwierdzenie nabycia spadku lub przedmiotu zapisu windykacyjnego bądź notarialny akt poświadczenia dziedziczenia albo europejskie poświadczenie spadkowe	678

I. Stwierdzenie nabycia spadku	678
II. Akt poświadczenia dziedziczenia	679
III. Przepisy wspólne	681
IV. Europejskie poświadczenie spadkowe	682
§ 15. Ochrona dziedziczenia	682
§ 16. Odpowiedzialność za długi spadkowe	683
Rozdział V. Zachowek	687
§ 17. Swoboda testowania a zachowek	687
§ 18. Osoby uprawnione do zachowku	687
§ 19. Osoby zobowiązane z tytułu zachowku	688
§ 20. Wysokość zachowku	689
§ 21. Przedawnienie roszczeń	690
§ 22. Wydziedziczenie	690
Rozdział VI. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku	692
§ 23. Wspólność majątku spadkowego	692
§ 24. Dział spadku	692
I. Uwagi wstępne	692
II. Umowny dział spadku	693
III. Sądowy dział spadku	693
IV. Zaliczanie darowizn i zapisów windykacyjnych	695
Rozdział VII. Umowy dotyczące spadku	697
§ 25. Uwagi wstępne	697
§ 26. Umowa o rzeczenie się dziedziczenia	697
§ 27. Zbycie spadku	698
Część VI. Prawo własności intelektualnej	
Rozdział I. Wprowadzenie	701
§ 1. Pojęcie prawa własności intelektualnej	701
§ 2. Systematyka oraz źródła prawa własności intelektualnej	704
I. Uwagi ogólne	704
II. Uregulowanie krajowe	705
III. Regulacja międzynarodowa prawa własności intelektualnej	709
Rozdział II. Prawo autorskie	713
§ 3. Wprowadzenie	713
§ 4. Utwór	717
I. Ogólne pojęcie utworu	717
II. Utwory zależne (opracowania) i utwory inspirowane	720
III. Utwory będące zbiorami	721
IV. Utwory zbiorowe	722
V. Szczególne rodzaje utworów	723
1. Uwagi wprowadzające	723
2. Utwory audiowizualne	723
3. Programy komputerowe	725
4. Utwory naukowe i kartograficzne	727
5. Utwory architektoniczne oraz „użytkowe”	727
6. Utwory „reklamowe” oraz problem typografii	729
§ 5. Podmioty prawa autorskiego	729
I. Zasada ogólna oraz wyjątki od niej	729
II. Utwory współautorskie i połączone do wspólnego rozpowszechniania	730

III. Utwory pracownicze	731
§ 6. Treść prawa autorskiego	733
I. Wprowadzenie	733
II. Autorskie prawa osobiste oraz ich ochrona	734
III. Autorskie prawa majątkowe	735
1. Pojęcie i charakter	735
2. Pola eksploatacji	736
3. Szczególne podstawy prawa do wynagrodzenia	737
IV. Ustawowe ograniczenia praw autorskich	737
1. Uwagi wprowadzające	737
2. Dozwolony użytek osobisty	738
3. Dozwolony użytek publiczny	738
4. Licencje ustawowe	742
5. Dozwolony użytek utworów osieroconych oraz sposoby korzystania z utworów niedostępnych w obrocie handlowym uregulowane w PrAut	744
§ 7. Ochrona autorskich praw majątkowych	746
I. Reguły ogólne	746
II. Kontrola produkcji nośników optycznych (wzmianka)	748
§ 8. Przejście i korzystanie z autorskich praw majątkowych	748
I. Uwagi wprowadzające	748
II. Zasady ogólne	749
III. Umowa licencyjna	752
§ 9. Ochrona wizerunku, adresata korespondencji i tajemnicy źródeł informacji	754
§ 10. Prawa pokrewne	755
I. Wprowadzenie	755
II. Artystyczne wykonania	757
III. Fonogramy i wideogramy	758
IV. Prawa do nadań programów	760
V. Prawo do pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych	761
§ 11. Wybrane instytucje prawa publicznego w prawie autorskim oraz zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i pokrewnymi (Fundusz Promocji Kultury, Komisja Prawa Autorskiego i organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi)	761
I. Fundusz Promocji Kultury	761
II. Komisja Prawa Autorskiego	762
III. Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi	764
§ 12. Ochrona sui generis baz danych	773
Rozdział III. Prawo własności przemysłowej	777
§ 13. Prawo patentowe, prawo wynalazcze i prawo własności przemysłowej	777
§ 14. Urząd Patentowy RP	779
§ 15. Rzecznicy patentowi	783
§ 16. Wynalazek	785
I. Pojęcie i podstawowe postacie wynalazku	785
II. Patent	787
1. Podmioty uprawnione, treść i charakter nabywanych praw	787
2. Dozwolony użytek, licencja przymusowa oraz nadużycie prawa z patentu	790
3. Unieważnienie i wygaśnięcie patentu (wzmianka)	791
4. Skutki naruszenia patentu	791
III. Licencja i umowa know-how (wzmianka)	792
IV. Wynalazki biotechnologiczne	793
V. Wynalazek tajny	795
VI. Dodatkowe prawo ochronne na produkty lecznicze oraz produkty ochrony roślin (wzmianka)	796

§ 17. Wzór użytkowy	796
§ 18. Wzór przemysłowy	796
§ 19. Topografia układów scalonych	799
§ 20. Projekt racjonalizatorski	802
§ 21. Znak towarowy	803
I. Pojęcie, podstawowe rodzaje oraz treść praw wyłącznych	803
II. Wyłączenia	803
III. Treść i ochrona praw wyłącznych	805
IV. Wspólny znak towarowy (wzmianka)	808
§ 22. Oznaczenia geograficzne	808
§ 23. Zwalczanie nieuczciwej konkurencji	811
I. Czyny nieuczciwej konkurencji – uregulowanie oraz ujęcie ogólne w ZNKU ...	811
II. Szczególne postaci czynów nieuczciwej konkurencji w uregulowaniu ZNKU ...	811
III. Odpowiedzialność za czyny nieuczciwej konkurencji	816
§ 24. Ochrona konsumentów przed praktykami monopolistycznymi (wzmianka)	817
Indeks rzeczowy	821